

LEBIS | we know
Mihaela-Elena Pătrașcu
Gabriela-Mădălina Nițulescu

Nicoleta-Sonia Ionică
Adina Grigore

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

NOȚIUNI TEORETICE, APLICAȚII, RECAPITULĂRI ȘI TESTE DE EVALUARE

COMUNICARE ORALĂ, LECTURĂ,
REDACTARE, ELEMENTE DE
CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII,
ELEMENTE DE
INTERCULTURALITATE

Clasa a VII-a

Instrucțiuni de utilizare a manualului	6
Competențe generale și competențe specifice	8
Recapitulare inițială: Amintiri din copilărie de Ion Creangă (fragment)	9
Evaluare inițială	11

UNITATEA I - UNIVERSUL RURAL

MOȘ ION ROATĂ ȘI CUZA-VODĂ de Ion Creangă	14
1. Textul epic. Narativul literar. Personajul. Mijloace de caracterizare	18
2. Structuri textuale: secvențe de tip narativ, explicativ, descriptiv, dialogat	20
3. Fraza: coordonarea prin juxtapunere și prin joncțiune. Conjunții coordonatoare. Norme de punctuație (virgula; punctul și virgula).....	25
4. Etapele scrierii, cu accent pe: a) rescrierea textului pentru a-i da coerență și claritate, pentru a nuanța ideile; b) corectarea greșelilor de literă, ortografie și de punctuație	28
5. Mijloace interne de îmbogățire a vocabularului: derivarea, compunerea; cuvânt de bază și cuvânt derivat	30
6. Îmbinări libere de cuvinte, locuțiuni, cuvinte compuse	34
7. Familia lexicală	36
8. Recapitulare: Scrisori către V. Alecsandri de Ion Ghica (fragment)	38
9. Evaluare	41

UNITATEA II - CUNOAȘTEREA PRIN ARTĂ

1. Textul dramatic și arta spectacolului - autor, personaj dramatic. Rolul indicațiilor scenice. Rolul dialogului. Actori, decor, costume, lumini, muzică. Dialogul în textul scris și în spectacol	44
PROFESORUL DE FRANCEZĂ de Tudor Mușatescu (fragment)	44
2. Strategii de concepere și de comprehensiune a textului oral: clasificare, reformulare, repetare, conectori pragmatici; distincția dintre fapt și opinie.....	50
3. Tipare textuale de structurare a ideilor: definiție, clasificare, exemplificare, „întrebările jurnalistului” (cine?, ce?, când?, unde?, de ce?).....	52
4. Atributul (realizări prin adjectiv, substantiv, pronume, numeral, adverb).....	54
5. Circumstanțialul de cauză. Circumstanțialul de scop. Topica în propoziție Norme de punctuație..	61
6. Dialogul în textul nonliterar (interviul).....	67
TEATRUL ESTE O PROVOCARE	67
7. Strategii de ascultare activă: focalizarea interesului asupra punctului de vedere al celuilalt și evitarea focalizării pe propriul punct de vedere; recapitularea ideilor exprimate de interlocutor	73
8. Atitudini comunicative: respect, toleranță. Modificarea conturului intonațional și a mărcilor prozodice pentru a transmite emoții. Inteligența emoțională: recunoașterea emoțiilor interlocutorilor	74
9. Recapitulare: Banda desenată (text multimodal)	77
10. Evaluare	79

UNITATEA III - UNIVERSUL NATURII

OASPEȚII PRIMĂVERII de Vasile Alecsandri	82
1. Textul liric. Exprimarea emoțiilor și a sentimentelor	83
2. Verbul. Utilizări sintactice ale formelor verbale nepersonale: infinitivul, gerunziul, participiul, supinul. Alte verbe copulative (a deveni, a ajunge, a ieși, a se face, a părea, a rămâne, a însemna). Posibilități combinatorii ale verbului	84
Toamna la Florica de Ion Pillat	91
3. Strategii de interpretare: interpretarea limbajului figurat (repetiția, metafora), discuții privind semnificațiile textelor citite	92
4. Selecție lexicală în limba vorbită și în limba scrisă	95
5. Termeni științifici	96
6. Recapitulare: Septemvrie de Gheorghe Tomozei	98
7. Evaluare	100

UNITATEA IV - MISTERELE LUMII

1. Strategii de comprehensiune: reflecții asupra limbajului și a structurii textelor de tip epic, liric, dramatic	102
SOARELE ȘI LUNA (fragment)	102
SUNT ANI LA MIJLOC de Mihai Eminescu	105
CERERE ÎN CĂSĂTORIE după Anton Pavlovici Cehov (fragment)	108
2. Stil: naturalețe, eufonie, varietate, originalitate, concizie. Structuri textuale: secvențe de tip narativ, explicativ, descriptiv, dialogat. Integrarea părților Prezentarea textului: elemente grafice specifice diverselor tipuri de texte: • organizarea unui text în funcție de situația de comunicare; • comentarea unor pasaje din textele citite, descrierea unei emoții (bucurie, uimire, frică); • caracterizarea personajului	112
3. Pronumele posesiv și adjectivul pronominal posesiv	117
Pronumele demonstrativ și adjectivul pronominal demonstrativ	119
Folosirea corectă a pronumelor și a adjectivelor pronominale: interogativ, relativ și nehotărât, a adjectivului pronominal de întărire	121
Pronumele și adjectivul pronominal negativ și negația în propoziție	127
Posibilități combinatorii ale pronumelor și ale adjectivelor pronominale	129
DOCHIA ȘI TRAIAN de Gheorghe Asachi	135
4. Elemente de mitologie românească	136
5. Confuzii paronimice. Pleonasmul	138
6. Recapitulare: Monastirea Argeșului (fragment)	140
7. Evaluare	142

UNITATEA V - COPILĂRIA, TĂRĂM DE VIS

AVENTURA DE CIOCOLATĂ de Eduard Jurist	144
1. Monitorizarea propriei lecturi	147
2. Topica adjectivului. Adjectivul participial. Posibilități combinatorii ale adjectivului	149
3. Numeralul. Posibilități combinatorii ale numeralului	154
4. Utilizarea corectă a accentului. Variante accentuale admise/ neadmise de normă	164
BULGARIA, ȚARA DE LA SUD DE DUNĂRE	166
5. Despre limba și cultura țărilor din vecinătatea României	168
6. Recapitulare: Scrisoare pe adresa unui chiulangiu de Mircea Sântimbreanu	170
7. Evaluare	173

UNITATEA VI - DESCOPERIRILE ȘTIINȚEI

FABRICAREA UNEI UMBRELE de Gheorghe Țițeica	176
1. Tracul comunicativ. Strategii de gestionare a tracului comunicativ	179
2. Interjecția. Onomatopeele. Interjecția predicativă	180
3. Principii de interacțiune: negocierea semnificației (cantitatea, calitatea, relevanța și maniera transmiterii informației) și negocierea relației cu interlocutorul (politețea)	182
4. Limbaj popular. Variație regională a limbii	184
5. Contacte culturale	187
6. Valori stilistice ale diminutivelor	188
7. Recapitulare: Delta Dunării, un rai pe pământ	191
8. Evaluare	193
Recapitulare finală: Hagi Tudose de Barbu Ștefănescu Delavrancea (fragment)	195
Evaluare finală	198
Sugestii de proiecte tematice	200

UNIVERSUL RURAL

LECTURĂ

MOȘ ION ROATĂ ȘI CUZA-VODĂ

de Ion Creangă - text literar de bază

1. Textul epic. Narativul literar. Personajul. Mijloace de caracterizare

COMUNICARE ORALĂ

2. Structuri textuale: secvențe de tip narativ, explicativ, descriptiv, dialogat

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A
COMUNICĂRII

3. Fraza: coordonarea prin juxtapunere și prin joncțiune. Conjunții coordonatoare. Norme de punctuație (virgula; punctul și virgula)

REDACTARE

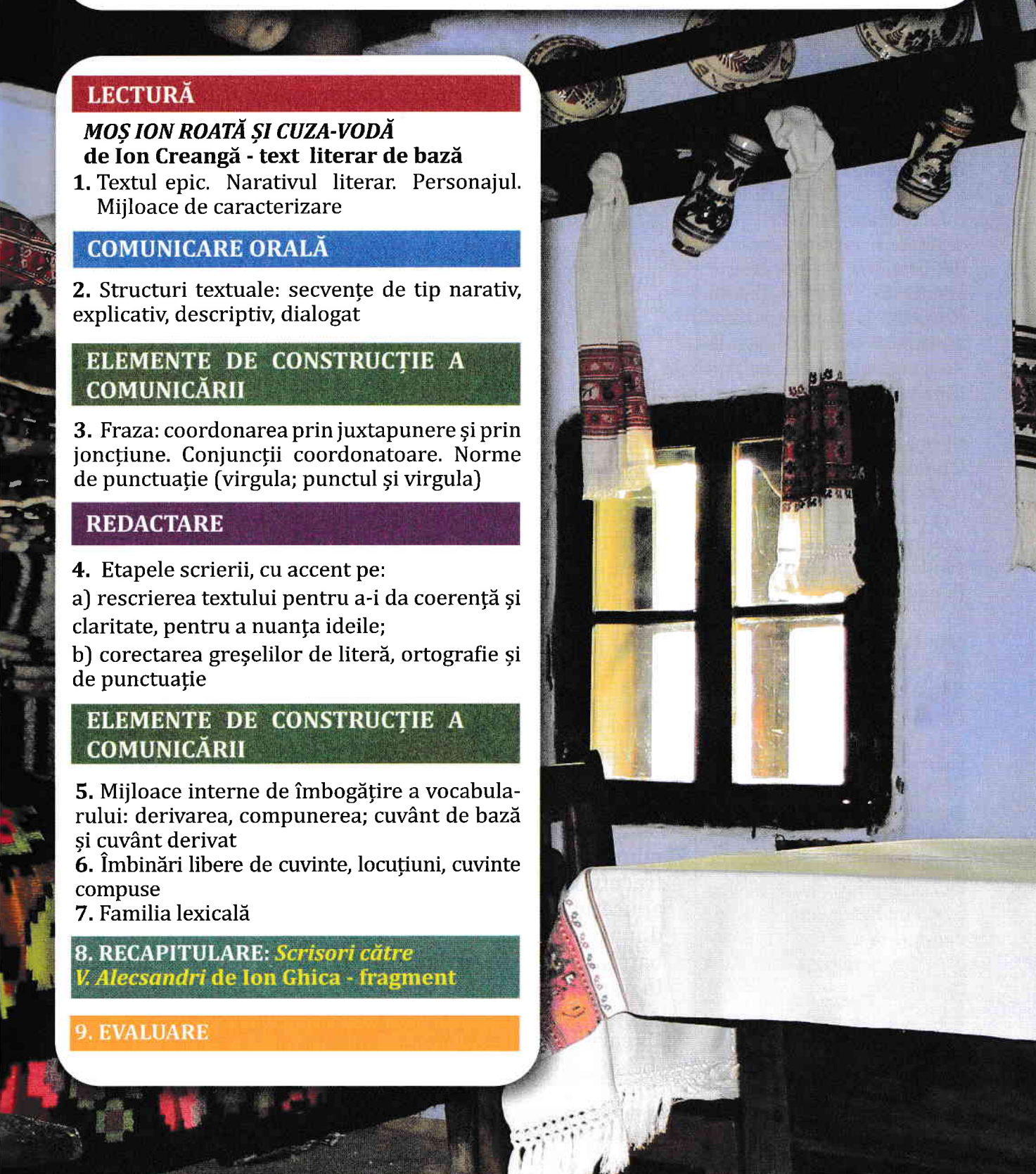
4. Etapele scrierii, cu accent pe:
 - a) rescrierea textului pentru a-i da coerență și claritate, pentru a nuanța ideile;
 - b) corectarea greșelilor de literă, ortografie și de punctuație

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A
COMUNICĂRII

5. Mijloace interne de îmbogățire a vocabularului: derivarea, compunerea; cuvânt de bază și cuvânt derivat
6. Îmbinări libere de cuvinte, locuțiuni, cuvinte compuse
7. Familia lexicală

8. RECAPITULARE: *Scrisori către V. Alecsandri* de Ion Ghica - fragment

9. EVALUARE

Povestitor genial, **Ion Creangă** (1837-1889) a creat opere nemuritoare, caracterizate artistic prin oralitate. În lucrarea *Amintiri din copilărie*, își povestește amintirile din copilăria petrecută la Humulești, anii de școală în satul său, la Broșteni, la Târgu-Neamț, la Fălticeni.

Poveștile și povestirile au ca temă: istoria – *Moș Ion Roată și Unirea*, *Moș Ion Roată și Cuza-Vodă*; iubirea de mamă – *Capra cu trei iezi*; istețimea care se poate ascunde sub orice aparență – *Dănilă Prepeleac*.

Cel mai reușit basm este *Povestea lui Harap-Alb*, iar poveștile sale foarte cunoscute sunt: *Inul și cămeșa*, *Păcală*, *Acul și barosul* etc.

Printre prozele sale scurte cunoscute se numără și nuvelele: *Moș Nichifor Coțcariul*, *Popa Duhu*.

În anul 1948, la mulți ani după moartea sa, este numit membru al Academiei Române, încununându-i-se cu acest premiu întreaga activitate scriitoarească.

Moș Ion Roată și Cuza-Vodă

de Ion Creangă

Între țărani fruntași care au luat parte, împreună cu boierii, cu episcopii și cu mitropolitul țării la Divanul ad-hoc din Moldova, în 1857, era și Moș Ion Roată, om cinstit și cuviincios, cum sunt mai toți țărani români de pretutindeni. Numai atâta, că Moș Ion Roată, după câte văzuse și după câte pățise el în viața sa, nu prea punea temei pe vorbele boierești și avea gădilici la limbă, adică spunea omului verde în ochi, fie cine-a fi, când îl scormolea ceva la inimă. Așa e țăranul: nu prea știe multe. Și Moș Ion Roată, fiind țăran, cum v-am spus, deși se-nvrednicise a fi acum printre boieri, nu avea ascunzători în sufletul său.

În Divanul ad-hoc din Moldova erau boieri de toată mâna: și mai mari, și mai mici; și mai bătrâni, și mai tineri; și mai învățați, și mai neînvățați, cum îi apucase timpul. Între acești din urmă erau de-alde bătrânul Alecu Forăscu, poreclit și Tololoiu, Grigore Cuza și alți câțiva de-alde aceștia, care, ținându-se de obiceiurile strămoșești, în toate sărbătorile ascultau cu evlavie slujbă bisericească de la început până la sfârșit, cântând și citind la strană de-a valma cu dascălii și preoții bisericii; iar la zile mari, ca să le ticnească veselia, împărțeau bucățica de pâine cu orfanii, cu văduvele și cu alți nevoiași, cum apucară din părinți. Atâta-i ajungea capul, atâta făceau și ei pe vremea lor, Dumnezeu să-i ierte și să-i odihnească, unde-or fi acolo, că bună inimă mai aveau!

Dar să ne întoarcem iar la Divanul ad-hoc. Aici, ca în toate adunările de felul acestora, se făcea vorbă multă; și era lucru firesc să se facă, fiind în luptă timpul de față cu cel trecut, pentru cea mai dreaptă cauză a neamului românesc: Unirea, Sfânta Unire!

Boierii cei mai tineri, crescuți de mici în străinătate, numai cu franțuzească și nemțească, erau cârtitori asupra trecutului și cei mai guralivi totodată. Vorba, portul și apucăturile bătrânești nu le mai veneau la socoteală. Și din această pricină, unii, în aprinderea lor, numeau pe cei bătrâni: rugini învechite, ișlicari, strigoi și câte le mai venea în minte, după cum le era și creșterea; dă, învățați nu-s?

Nu-i vorbă că și nătângia unor bătrâni era mare. Uneori, când se mâniau, dădeau și ei tinerilor câte-un ibrișin pe la nas, numindu-i: bonjuriști, duelgii, pantalonari,

oameni smintiți la minte și ciocoi înfumurați, lepădați de lege, stricători de limbă și de obiceiuri. În așa împoncișare de idei se aflau boierii bătrâni cu tineretul din Divanul ad-hoc al Moldovei, cu toate că și unii și alții erau pentru Unire. Numai atâta, că bătrânii voiau Unire cu tocmală, iar tinerii Unire fără socoteală, cum s-a și făcut.

Toate ca toatele, dar mare luptă aveau unii dintre boierii tineri de-alde cuconul Alecu Forăscu, care, una-două, îi tolocănea, muștrându-i: ba că nu vorbesc drept românește, cum vorbeau părinții lor, ci au corchezit graiul strămoșesc, de nu-i mai înțelege nimene; ba că „umblați cu șurubele, să ne trageți butucul”; ba că „face omul cu cineva o tovărășie cât de mică, și tot urmează învoială între părți, iar nu așa cu ochii închiși, căci, dacă n-ai carte, n-ai parte”, scurtă socoteală; ba că „de când cu străinătatea, v-ați înstrăinat și legea, și limba, și inima, și chiar dragostea sătenilor; și după nepăsarea și risipa ce o facem, zvârlind banul pe lucruri de nimica, puțin mai avem de înstrăinat, și nu-i departe vremea aceea, pe cât văd eu”.

Întrebați pe bieții nemernici de săteni, să spuie ei dacă mai cunosc cine le e stăpân. Au rămas ca niște câini ai nimănui, sărmanii oameni! „Cine se scoală mai dimineată, acela e mai mare în sat la ei, de-i horopsește și-i țuhăiește mai rău decât pe vite! Ciocoismul și străinii să trăiască, și las' pe dânșii, că ne scot ei la covrigi!” Ba că „vai de țara care ajunge s-o puie copoi la cale”; ba că „vorba multă, sărăcia omului”, și, dacă li-i treaba de-așa, facă ei ce-or ști, că el mai bine se duce acasă, că-i plouă cail în spate și-i stau vitele cu dinții la stele, din pricina slugilor, căroră puțin le pasă de munca stăpânului; și câte și mai câte năzdrăvănii de-alde aceste. Las' pe bătrâni să te descânte și să te judece ei, în legea lor, că nu-ți mai trebuie alt popă... Și iaca așa cu de-alde cuconul Alecu Forăscu.

Acum vine alta la rând. Într-una din zile, cum vorbea frumos un boier dintre cei tineri, iaca și Moș Ion Roată sare cu gura:

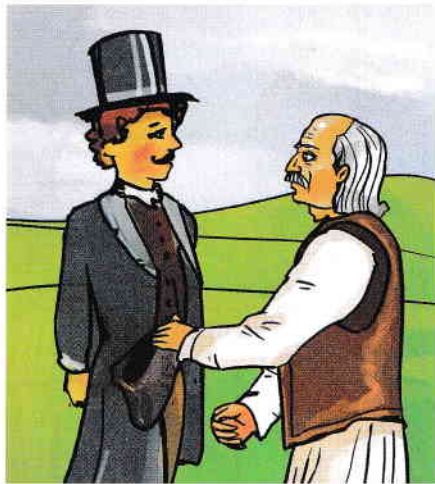
– Aveți bunătate de vorbiți mai moldovenește, cucoane, să ne dumirim și noi; căci eu, unul, drept vă spun, că nu pricep nimica, păcatele mele!

Un oarecare boier întâmpină atunci pe Moș Ion Roată, zicându-i cu glas poruncitor și răutăcios:

– Dar ce nevoie mare este să înțelegi tu, mojjicule? Tacă-ți leoarba, dac-ai venit aici; c-apoi întoarce-ne-vom noi acasă, și helbet! nu ți-a lua nime din spate ce știu eu... Auzi obrăznicie! Tu ... cu optzeci de mii de fălci de Moșie, și el un ghiorlan c-un petic de pământ, și uite ce gură face alătura cu mine!

Moș Ion Roată, simțindu-se lovit până în suflet, răspunde atunci cu glas plângător:

– Dar bine, cucoane, dacă nu v-a fost cu plăcere să pricepem și noi câte ceva din cele ce spuneți dumneavoastră, de ce ne-ați mai adus aici să vă bateți joc de noi? Ei, cucoane, cucoane! Puternic ești, megieș îmi ești, ca răzeș ce mă gălesc, și știu bine că n-are să-mi fie moale când m-oi întoarce acasă, unde mă așteaptă nevoile. Dar să nu vă fie cu supărare, ia, palmele aceste țărănești ale noastre, străpunse de pământ și pline de bătăture, cum le vedeți, vă țin pe dumneavoastră de-atâta amar de vreme și vă fac să huzuriți de bine. Și mai mult decât atâta: orice venetic, în țara asta, este oploșit de dumneavoastră,

și-l priviți cu nepăsare cum ne sugă sângele, și tăceți și-l îmbrățișați! Numai noi, vite de muncă, vă suntem dragi ca sarea în ochi... Din mojici, din ghiorlani și din dobitoci nu ne mai scoateți! Dumnezeu să ne ierte, și să ne iertați și dumneavoastră, cucoane, dar cu adevărat așa este: v-ați deprins a lua focul totdeauna cu mâinile noastre cele mojicești... și tot noi cei horopsiți!

– Sfânt să-ți fie rostul, Moș Ioane, că ai vorbit din durere, răspunse atunci cuconul Alecu Forăscu; și sunt fericit că stai alături cu mine. Decât un bonjurist c-o mână de învățătură, mai bine un țăran cu un car de minte!

La aceste vorbe, mulți dintre boieri s-au simțit atinși; cel cu pricina... a rămas ca opărit. Iar colonelul Alexandru Ioan Cuza a dat mâna prietenește cu Moș Ion Roată.

În sfârșit, după multe dezbateri furtunoase urmate în Divanul ad-hoc, s-a încuviințat Unirea, și apoi deputații s-au întors fiecare pe la vetrele lor.

Peste câțiva ani după aceasta, trecând Cuza-Vodă spre București, a poposit la Agiud, unde l-a întâmpinat o mulțime de lume, ca pe un domnitor.

Printre lumea ce se înghesuia, cu treabă, fără treabă, iaca se zărește o hârtie fâlfâind pe deasupra capetelor mulțimii, în vârful unei prăjini. Cuza-Vodă, înțelegând că trebuie să fie vrun suflet necăjit, face semn să i se deschidă calea. Și, când colo, un țăran bătrân cade în genunchi dinaintea domnitorului, sărutându-i mâna, cu lacrimile în ochi, și dându-i o hârtie scrisă pe toate fețele.

– He, he! Moș Ion Roată, prietenul și tovarășul meu cel vechi din Divanul ad-hoc, lucru negândit! Ridică-te, Moș Ioane, și spune-mi, fără sfială, ce durere ai. Ți-a făcut cineva vrun neajuns?

Moș Ion Roată, văzând că, după atâția ani de zile, nu l-a uitat colonelul Alexandru Cuza și că l-a primit cu atâta bunătate, a început a plânge cu hohot și a-l ruga să-i citească hârtia.

Vodă, fiind gata de plecare și văzând că hârtia lui Moș Roată cuprinde multă polologhie, zise cu blândețe:

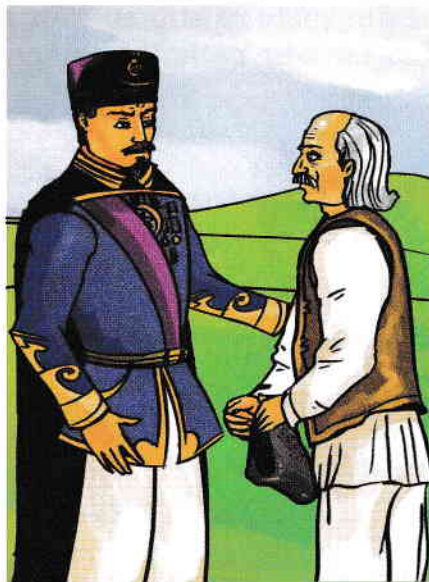
– Spune, Moș Ioane, din gură ce ai de spus, că mai bine am să înțeleg!

Atunci Moș Roată, venindu-și în sine, începe a se jeli cum urmează:

– Luminarea-Voastră! De când cu păcatul cel de ad-hoc, n-am mai avut zi bună cu megieșul meu cel puternic, stăpânul unei Moșii foarte mari, pe care-l cunoști Măria-Ta. N-am gândit, nenorocitul de mine, că dumnealui, un boier așa de mare, putred de bogat și cu învățătură, să-și pună mîntea cu unul ca mine, de la niște vorbe nesocotite ce le-am zis și eu atunci, într-un necaz. Numai Dumnezeu să-i dea sănătate și bine, dar amarnic m-a lovit în avere și în cinste!

– Crede, Măria-Ta, că nici eu n-am fost așa de sec, între cei de-o seamă cu mine. Dar, de cum am ajuns acasă, goană și prigoană pe capul meu, din partea boierului, în tot felul.

Întâi și-ntâi, a pus înadins pe feciorii boierești să-mi caute pricină și să mă aducă la sapă de lemn. Și

aceștia, ca oameni fără judecată și pizmași, făceau toate chipurile satanicești, sau ei de-a dreptul, sau prin alții, cum să dea vitișoarele mele măcar de-un pas pe Moșia boierească; ș-apoi, sub cuvânt că au făcut stricăciune, să mi le poată ucide fără nicio cruțare! Și astăzi împușcă-i porcii; mâine, vacile și boii; poimâine, cășorii; în altă zi ie-i oile dinapoi cu grămada și du-le la curte. Îți poți închipui, Măria-Ta, ce urgie grozavă era pe capul meu!

Văzând eu de la o vreme că nu mai încetează cu jafurile, mi-am luat inima-n dinți și m-am dus la boier să mă jeluiesc. Și boierul, în loc de un cuvânt bun, m-a scuipat drept în obraz, de față cu slugile sale și cu alți oameni ce se aflau atunci la curte, încât am crezut că a căzut cerul pe mine de rușine! Ba încă m-a și amenințat că altă dată, de mi-a mai călca piciorul în ograda boierească, are să poruncească să mă întindă la scară și să mă bată cu biciul! Și cu rânduiala asta, Măria-Ta, în câțiva ani de zile m-a caliclit cu desăvârșire, și mi-a ridicat și cinstea, care pentru mine a fost cel mai scump lucru!

Cuza-Vodă a stat neclintit și s-a uitat țintă la Moș Ion Roată, cât a vorbit el. Și când a isprăvit vorba, Vodă i-a pus două fișicuri de napoleoni în mână, zicându-i cu bunătate:

– Ține, Moș Ioane, acest mic dar de la mine, și întâmpină-ți nevoia, de azi pe mâine, cum te-a lumina Cel-de-sus! Iar pe boier lasă-l în judecata lui Dumnezeu, căci el *nu bate cu ciomagul*.

Lui Moș Ion Roată i se umplură din nou ochii de lacrimi, și, sărutând mâna lui Vodă, ca semn de mulțumire, zice oftând:

– Dar cu rușinea ce mi-a făcut, cum rămâne, Măria-Ta?

– Cu rușinea, iaca așa rămâne, Moș Ioane, zise Cuza-Vodă, sărutându-l pe un obraz și pe altul, în fața mulțimii adunate acolo. Du-te și spune sătenilor dumitale, Moș Ioane, că, pe unde te-a scuipat boierul, te-a sărutat domnitorul țării și ți-a șters rușinea.

Dictionar

ad-hoc: având un scop precis;

evlavie, -i, s. f.: religiozitate profundă, atașament sincer și puternic pentru biserică și practicile sale;

a ticni, a tihni, vb.: a se bucura;

cârtitor, -oare, adj.: (pop.) care se arată mereu nemulțumit;

ișlicar, -i, s. m.: (înv.) boier conservator;

ibrîșin, s. n.: fir de ață albă sau colorată, din bumbac sau din mătase, întrebuințat la cusut, la brodat ori la împletit;

bonjurist, -i, s. m.: nume dat după 1830-1840 tinerilor români progresiști care studiaseră în Franța;

duelgiu, -i, s. m.: (înv.) persoană care are mania de a se duela;

ciocoi, s. m.: termen de dispreț pentru un parvenit (mai ales la sate) din rândurile arendașilor, vătafilor etc.;

împoncișare, s. f.: (înv.) conflict; împotrivire;

a corchezi, vb.: (reg.) a schimonosi, a poci, a împetrișta limba;

mojic, -i, s. m. și f., adj.: (om) prost crescut, obraznic, impertinent; bătăran, mitocan;

helbet, adv.: desigur;

megieș, -i: s. m.: țăran liber, stăpân de pământ;

ghiorlan, -i, s. m.: (reg.) țopârlan, bătăran;

polologhie, -i, s. f.: relatare excesiv de amplă; vorbărie;

urgie, -i s. f.: nenorocire mare care se abate asupra cuiva sau a ceva;

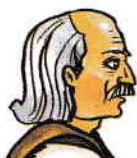
fișic, -uri, s. n.: teanc de monede metalice înfășurate în hârtie sub forma unui cilindru;

napoleon, -i, s. m.: veche monedă franceză de aur în valoare de 20 de franci, cu efigia lui Napoleon I și, mai târziu, cu cea a lui Napoleon al III-lea, care a circulat și la noi.

1. Folosește, în enunțuri, sensul corect al următoarelor cuvinte regionale și arhaice: *ciocoi*, *mojic*, *ibrișin*, *duelgiu*. Atașează fiecărui cuvânt un adjectiv potrivit.
2. Găsește două perechi de antonime în textul literar dat, apoi explică în ce context apar.
3. Recunoaște cinci cuvinte cu formă neliterară și menționează-le echivalentul din limba literară.
4. Rescrie expresiile care sunt utilizate prin semnele citării. Ce rol au ghilimelele?
5. Ce fel de limbaj predomină în text? Răspunde folosind exemple relevante pentru a surprinde cât mai clar atmosfera sugerată în povestire.

! Formele regionale și vechi ale unor cuvinte sunt folosite de către scriitori în operele literare pentru a descrie și pentru a localiza personajele, obiceiurile, întâmplările, portul oamenilor ori pentru a le prezenta modul specific de a vorbi.

6. Explică rolul semnelor de punctuație și de ortografie din fragmentul:

– *Luminarea-Voastră! De când cu păcatul cel de ad-hoc, n-am mai avut zi bună cu megieșul meu cel puternic, stăpânul unei Moșii foarte mari, pe care-l cunoști Măria-Ta.*

1. Textul epic. Narativul literar. Personajul. Mijloace de caracterizare

Aminteste-ti!

Textul narativ literar implică o succesiune de evenimente relatate, astfel încât ideile, gândurile și sentimentele autorului sunt exprimate în mod indirect, într-o ordine logică și cronologică, prin intermediul personajelor și al acțiunii.

Personajul este un participant la acțiune. În funcție de frecvența apariției sale în cadrul acțiunii, personajul se încadrează ca: principal/ secundar/ episodic/ figurant, devenind uneori reprezentativ pentru o anumită tipologie umană (tipul avarului, tipul parvenitului, tipul intelectualului, tipul adolescentului etc.).

Textul epic poate fi literar și nonliterar, prin povestirea unor întâmplări imaginare și reale, în versuri (textul epic literar) sau în proză (textul epic literar sau nonliterar).

În **textul epic** personajul literar ocupă un loc central, are trăsături fizice și morale, unele asemănătoare, altele contrastante (prin modul cum gândește, cum se poartă și cum reacționează). Personajul literar apare într-un mediu specific de viață, stabilește relații cu alte personaje.

Mijloacele de caracterizare sunt:

1. Caracterizare directă realizată de către:
 - narator (portret);
 - personajul însuși (autocaracterizare sau autoportret);
 - celelalte personaje.

2. Caracterizare indirectă realizată prin:

- fapte;
- comportament;
- felul de a vorbi (limbaj);
- raporturile stabilite cu celelalte personaje;
- dialog;
- mediul din care provine personajul;
- vestimentație;
- gesturi etc.

Pentru a realiza caracterizarea personajului principal, vei avea în vedere:

- I. prezentarea generală;
- II. extragerea, pe rând, a trăsăturilor de caracter ale personajului și justificarea lor cu secvențe din textul epic;
- III. sintetizarea aspectelor esențiale;
- IV. precizarea atitudinii scriitorului în conturarea personajului.

ÎNȚELEGEREA TEXTULUI

1. Când și unde se petrec întâmplările? Transcrie sintagmele care surprind timpul și spațiul acțiunii. Ce rol au în conturarea atmosferei lumii respective?

2. Rețeaua de personaje

Numește personajele care se concentrează în jurul acțiunii, pornind de la următoarele replici:

- a) – *Aveți bunătate de vorbiți mai moldovenește, cucoane, să ne dumirim și noi; căci eu, unul, drept vă spun, că nu pricep nimica, păcatele mele!*
- b) – *Dar ce nevoie mare este să înțelegi tu, mojicule?*
- c) – *Sfânt să-ți fie rostul, Moș Ioane, că ai vorbit din durere (...).*
- d) – *He, he! Moș Ion Roată, prietenul și tovarășul meu cel vechi din Divanul ad-hoc, lucru negândit!*

3. Ce sugerează replicile de mai sus despre fiecare personaj? Găsește câte o trăsătură care să surprindă caracterul lor.

4. Ce alte personaje se mai pot identifica în textul-suport? Din ce categorie fac parte? Justifică-ți răspunsul!

Amintește-ți că ai studiat anterior despre personaje principale, secundare, episodice sau figurante!

5. Rescrie numele personajelor și prezintă, pe scurt, secvențele narative în care apar.
6. Formulează planul simplu de idei, după o lectură repetată a textului.
7. Demonstrează, în 7-10 rânduri, că această operă literară este narativă.

1. În text, există două categorii sociale așezate în opoziție. Relația aceasta se oglindește prin intermediul unui personaj-cheie. Rescrie o secvență din text, care să illustreze rolul personajului principal în conturarea diferențelor de stratificare socială.

2. Cum explici relația celor două personaje enunțate în titlu?

! Vei avea în vedere și semnificația titlului acestui text literar narativ în proză.

3. Identifică, în textul-suport, trei conectori care contribuie la înlănțuirea faptelor. Pornește de la citate precum: *Atunci Moș Roată (...)*; *De când cu păcatul cel de ad-hoc (...)*, *Văzând eu de la o vreme (...)*.

4. Interpretează replica finală a domnitorului, comparând-o cu alte pasaje narative anterioare din text. Conturează portretul celor două personaje ce relaționează până la finalul acțiunii.

Lucrează în echipă!

• În relația cu domnitorul Alexandru Ioan Cuza, Moș Ion Roată a reacționat adecvat, mărturisindu-i necazurile sale cu boierul în slujba căruia lucra?

Da, pentru că

Nu, pentru că

• Discută, împreună cu un coleg, despre gestul voievodului de a săruta obrajii bătrânului care înainte trăise momente stânjenitoare.

Fii creativ!

Pornind de la textul-suport, realizează în scris, în 10-15 rânduri, caracterizarea personajului literar Moș Ion Roată, ținând cont de integrarea firească a citatelor, de trecerea de la o perspectivă la alta și de calitatea exprimării personale.

Studiu individual

Citește în prealabil textul narativ *Moș Ion Roată și Unirea*, scris de același autor și compară imaginea aceluiasi personaj principal, așa cum este surprinsă în ambele texte.

2. Structuri textuale: secvențe de tip narativ, explicativ, descriptiv, dialogat

TEXTUL NARATIV

În **textul narativ** se folosește *vorbirea indirectă* prin relatarea la persoana a III-a, prin folosirea timpurilor verbale adecvate (timpul perfect compus, timpul perfect simplu etc.), prin înlănțuirea ideilor și cu ajutorul unor cuvinte de legătură care structurează logic ordinea faptelor, prin prezența verbelor declarative.

Întâmplările se plasează în timp și în spațiu, iar *participanții* sunt antrenați în jurul acțiunii, interacționând.

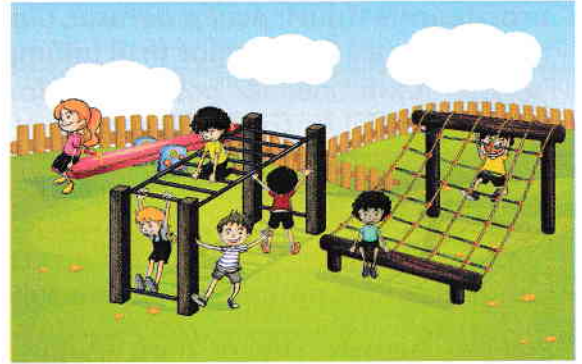
Acțiunea decurge treptat, respectând etapele narațiunii: *situația inițială, conflictul, derularea acțiunii, situația critică și cea finală.*

Exersează!

• Pornind de la imaginea alăturată, prezintă ceea ce observi.

Răspunde la următoarele întrebări care să te ajute la realizarea textului povestit.

- ▶ Care sunt participanții reprezentați în imagine? Descrize-i succint!
- ▶ Unde sunt plasați?
- ▶ Cum interacționează? Atenție la comportamentul și la expresiile fiecăruia!

Brainstorming

- Prezentați, în două minute, atmosfera pe care participanții la acțiune o creează.

Lucrează în echipă!

• Împreună cu un coleg, realizați o concluzie asupra imaginii prin exprimarea propriilor impresii.

1. Povestește oral cum a decurs o zi de școală din acest an, păstrând structura specifică textului narativ. Apoi, compar-o cu aceea prezentată de Barbu Ștefănescu Delavrancea în opera literară **Domnul Vucea**. Ce deosebiri sesizezi?

Citește și povestește în prealabil opera narativă **Domnul Vucea** de Barbu Ștefănescu Delavrancea.

Activitate pe grupe: Gândeți! Comunicați! Lucrați!

• Lucrați în grupe de 4-6 elevi. Așezați-vă în cerc. Alcătuiți oral o povestire care să aibă următorul început de text narativ:

Într-o după-amiază târzie, așezat în fața calculatorului, Dan începe să își aștearnă gândurile pe o pagină nouă dintr-un document care părea să fi fost început de mult timp fără concretizare.

2. Ordonează logic ideile date, astfel încât să obții un text narativ.

- a) Imediat, doamna s-a uitat lung la ei.
- b) Băiatul se îndreptă țintă spre tablă.
- c) Doamna a zâmbit, acum, mulțumită.
- d) Ora de curs își găsește începutul firesc, după o recreație binemeritată.
- e) Mihai discută agitat cu Adrian despre exercițiul ce urmează să fie rezolvat.

3. Creează o listă cu cinci titluri pentru posibile întâmplări, iar în dreptul lor trece o idee semnificativă.

Titlul întâmplării	Ideea semnificativă
Model: O expediție în munți	Urcușul cu bicicletele a fost anevoios.

4. Citește două texte narative literare scrise de povestitorul Ion Creangă. Alege din următoarele titluri: *Acul și barosul*, *Cinci pâni*, *Inul și cămeșa*, *Prostia omenească*. Compară-le, apoi comunică-le colegilor firul întâmplărilor relatate.

TEXTUL EXPLICATIV

Amintește-ți!

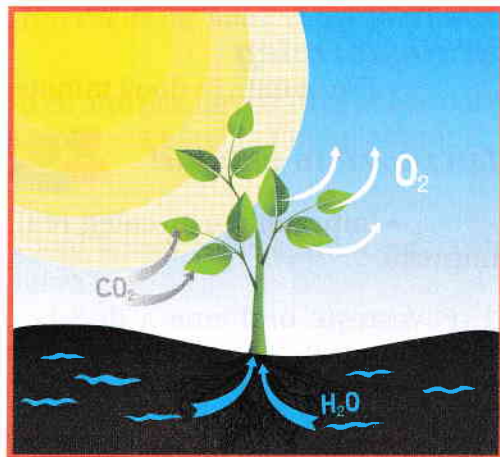
Textul explicativ are o structură informativă și are rolul de a facilita înțelegerea anumitor idei, noțiuni, probleme, fenomene.

Descoperă!

Observă imaginea! Ce reprezintă?

Formulează răspunsuri la următoarele întrebări pentru a explica procesul redat în acest desen.

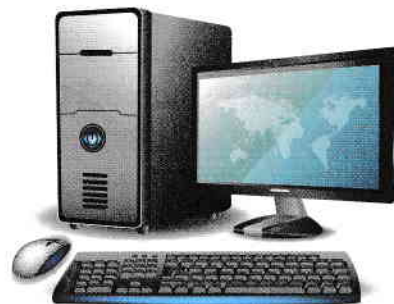
1. Ce se află în centrul imaginii?
2. Cu ce se hrănește planta?
3. Ce element preia planta din atmosferă?
4. Ce elimină ea și este benefic pentru viață, în general?
5. Cum se numește acest proces biologic?

Explicarea unor aspecte diferite din domenii de interes general necesită *informații documentate* în mod concret și un *limbaj de specialitate*.

Exersează!

1. Explică o parte de vorbire studiată anterior. Ce fel de termeni ai folosit?
2. Cu ajutorul următoarelor cuvinte, realizează un text explicativ despre circuitul electric: *rețea*, *curent electric*, *conexiune*, *componente*, *tensiune*, *rezistori*, *condensatori*, *inductori*.
3. Denumeste oral componentele din imaginea alăturată, explicându-le modul de funcționare.
4. Concepe un text explicativ oral, alegând una dintre următoarele teme:
 - a) transformarea unităților de măsură;
 - b) modalitatea de aplicare a unei formule matematice cunoscută de tine;
 - c) realizarea unui tablou, folosind culori calde.
5. Denumeste tipul de structură textuală de care ai nevoie în abordarea temelor de la exercitiul anterior.

Aminteste-ți!

Textul descriptiv înfățișează caracteristici ale oamenilor, ale necuvântătoarelor, ale locurilor, ale lucrurilor (text descriptiv literar), ale unor aspecte din domenii științifice și tehnice (text descriptiv nonliterar).

Descoperă!

Compară cele două texte.

*Prin trestia din baltă ce-n aer se mlădie
 Răsună-n dimineață o tainică-armonie.
 Sunt zâne ce se scaldă în fragedele zori?
 Nu-s zâne, dar copile, a zânelor surori.*

*Priviți! cetatea verde se mișcă, se deschide.
 O mândră copilă apare, iese, râde
 și lunecă... Deodată, rotunzi și albiori,
 Apar la foc de soare doi nuferi plutitori.
 (Flori de nufăr, Vasile Alecsandri)*

Nuferii sunt plante perene (uneori putând fi și plante anuale) care trăiesc în bălți, lacuri, ape curgătoare. Ele au tulpini lungi (rizomi) înfipte în mâl. Frunzele lor se pot clasifica în două tipuri: un tip de frunze subacvatice și frunzele plutitoare de la suprafața apei (...), în formă de inimă și cu un pețiol lung. Florile sunt frecvent aromate și au petalele de culori diferite așezate pe mai multe rânduri.

(<https://ro.wikipedia.org/wiki>)

- ▶ Ce au în comun textele?
- ▶ Prin ce se deosebesc ele?
- ▶ La ce ajută imaginea alăturată?
- ▶ Rescrie structurile substantiv-adjectiv din fiecare text.
- ▶ Ce fel de texte sunt acestea?

Aspectele înfățișate se descriu cu ajutorul **substantivelor** însoțite de **adjective** și al **verbelor** (redau dinamismul unui tablou), prin ordonarea din plan **îndepărtat** în cel **apropiat** sau de la **general** la **particular**.

Exersează!

1. Descrie imaginile următoare, alcătuind texte scurte, din 3-5 propoziții.

